

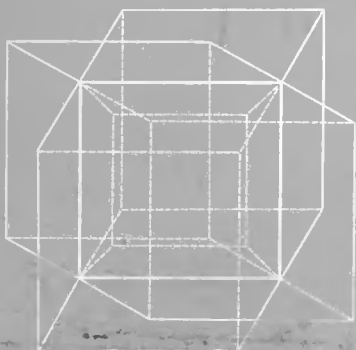
Politieke partijen over kunst en cultuur

3^{ex}.

Een vergelijking van de
verkiezingsprogramma's

Annelies Schrijnen-van Gastel

R | K

R | K

PPR

P | N

PPR

P | N

V

CDA

V

CDA

V

'66

V

'66

D

D

D

D

CPN

DS'70

CPN

DS'70

GP

GP

SGP

V

SGP

V

dr. E. Boekmanstichting
Bibliotheek

78-048

F 5b
111.1
A 8
221.1

*Politieke partijen over kunst en
cultuur.*

*Een vergelijking van de verkiezings-
programma's 1977.*

Amsterdam, november 1978
Annelies Schrijnen-van Gastel

Dr. E. Boekmanstichting
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
tel.: 020 - 24.37.36

dr. E. Boekmanstichting
Rijksoverheid

I. INLEIDING

Op verzoek van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen heeft de Boekmanstichting een overzicht gemaakt van de standpunten die de politieke partijen innemen ten aanzien van kunst en cultuur.

Dit overzicht is tot stand gekomen met behulp van de bundel verkiezingsprogramma's die Prof.Dr. I. Lipschits bijeen gebracht heeft.

In deze bundel komen van vier partijen programma's in ontwerptekst voor. Van deze partijprogramma's is de definitieve formulering opgevraagd*.

Kunst/kultuur

Het cultuurbegrip is erg ruim en kan bijvoorbeeld worden omschreven als de wijze waarop een samenleving zich oriënteert en organiseert. Dit impliceert een patroon van wonen, werken, denken, zich uiten en ontspannen, waarbinnen de kunsten een geheel eigen inbreng hebben. Deze korte inventarisatie heeft als uitgangspunt de plaats van de kunsten, als deel van de cultuur. Voor zover kunst en cultuur in één adem worden genoemd, dient dit te worden geïnterpreteerd als liggen beide begrippen in elkaars verlengde.

Daar waar politieke partijen alléén ideeën ventileren over het cultuurbeleid in het algemeen en niet ingaan op het kunstenbeleid, komt dit ter sprake in paragraaf II bij de korte typeringen per politieke partij.

De politieke partijen die wél aandacht besteden aan de kunsten komen uitgebreid aan bod in de daaropvolgende paragrafen.

Zo staat in paragraaf III het algemene kunstenbeleid centraal met als ingangen financiering en democratisering. Paragraaf IV groepeerde de items van de politieke partijen naar aandachtsgebieden die afgeleid zijn uit de doelstellingen zoals door het Ministerie van CRM geformuleerd in de Nota *Kunst en Kunstbeleid* (1976). Vervolgens is in paragraaf V nagegaan welke partijen meer specifieke aandachtsgebieden i.c. kunstsectoren noemen.

* De teksten van de politieke partijen zijn alle citaten uit de partijprogramma's.

Politieke partijen

In 1977 hebben in Nederland dertien politieke partijen deelgenomen aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal:

Boerenpartij (*BP*), Christen Democratisch Appèl (*CDA*), Communistische Partij van Nederland (*CPN*), Democratisch Aktie Centrum-Vrijzinnig Demokraten (*DAC*), Democraten '66 (*D'66*), Democratisch Socialisten (*DS'70*), Gereformeerd Politiek Verbond (*GPV*), Politieke Partij Radikalen (*PPR*), Pacifistisch Socialistische Partij (*PSP*), Partij van de Arbeid (*PvdA*), Rooms Katholieke Partij Nederland (*RKPN*), Staatkundig Gereformeerde Partij (*SGP*), Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (*VVD*).

II. KORTE TYPERING PER POLITIEKE PARTIJ

De partijprogramma's van de politieke partijen kunnen worden vergeleken naar de kwantitatieve aandacht voor kunst en cultuur en naar de inhoudelijke gerichtheid van die aandacht.

Kwantitatief gezien kan worden aangegeven:

- in vergelijking tot andere partijen, welke politieke partij de meeste woorden besteedt aan kunst en cultuur;
- in verhouding tot de rest van de tekstomvang van het partijprogramma, welke politieke partij de meeste ruimte geeft aan kunst en cultuur.

De kunsten worden nogal uiteenlopend besproken in de programma's. In vergelijking tot de andere politieke partijen is *PSP* het meest uitgebreid over dit onderwerp, gevolgd door *CDA* en *PvdA*.

Hiertegenover staan de partijen die weinig of geen woorden aan kunst en cultuur besteden: *BP*, *D'66*, *DAC* en *RKPN*.

De overige partijen vormen een grote middengroepering: *CPN*, *DS'70*, *GPV*, *PPR*, *SGP* en *VVD*.

Uitgaande van de mate waarin ruimte wordt gegeven aan kunst en cultuur in verhouding tot de rest van het partijprogramma, is er allereerst de groep van vier partijen die het laagst scoren. Zo besteden *BP* en *D'66* geen woord aan kunst en cultuur.

DAC en *RKPN* houden het vrij algemeen. *DAC* stelt in één zin: Kultuurvormen en vormen van sport en ontspanning die niet massaal zijn, behoeven ondersteuning.

RKPN stelt: Voor het cultuurbeleid gelden de maatstaven van de christelijke zedelijkheidswetten. De overheid mag geen subsidiebeleid voeren, dat deze criteria in gevaar brengt.

Alhoewel *PPR* aandacht besteedt aan de kunsten is dit in verhouding tot de tekstomvang van het gehele partijprogramma bijzonder weinig. In de paragraaf *Kunst en Kultuur* staan onderwerpen als democratisering in de kunsten, beschikbaarheid en toegankelijkheid van kunst, relatie tussen kunstenaar en samenleving, kunstzinnige vorming.

CDA, *DS'70*, *GPV*, *SGP* en *VVD* zijn royaler dan *PPR* in hun bewoordingen, althans in verhouding tot de rest van hun partijprogramma's.

Bij *CDA* komen in de paragraaf *Kultuur* de volgende items aan de orde: subsidiebeleid voor de verschillende kunstsectoren, kunstzinnige vorming, amateuristische kunstbeoefening, relatie tussen kunstenaars en openbare gebouwen, museumbeleid, monumentenzorg.

DS'70 heeft een paragraaf *Kunst* waarin aan de orde komen: instandhouding van kunsten, relatie kunstenaar en samenleving, democratisering, kunstaanbod, amateuristische kunstbeoefening.

GPV gaat, in de paragraaf *Kultuurbeleid en Nederlandse taal*, vooral in op het cultuurbeleid, waaronder het beleid ten aanzien van culturele minderheidsgroeperingen. Daarnaast krijgen monumentenzorg en amateuristische kunstbeoefening aandacht.

SGP brengt een aantal ideeën over de relatie cultuur en overheid tot uiting in de paragraaf *Welzijn*. Meer in het bijzonder noemt deze partij museumbeleid en monumentenzorg.

VVD gaat in de paragraaf *Kultuur* in op instandhouding en beschikbaarheid van kunst, kunstzinnige vorming, amateuristische kunstbeoefening en monumentenzorg.

Bij *CPN*, *PSP* en *PvdA* krijgen de kunsten in relatie tot het gehele partijprogramma de meeste ruimte van alle politieke partijen.

CPN formuleert in de paragraaf *Vernieuwing en democratisering van het cultuurbeleid* haar mening over nationale tradities en kunstschaten, financiering van de kunsten, mogelijkheden voor kunstenaars, amateuristische kunstbeoefening en beschikbaarheid van kunst.

PSP heeft een paragraaf *Kunst*, die een flinke inleiding bevat, uitmondend in concrete standpunten over exploitatiesubsidies, voorstellingsubsidies, democratisering van adviesorganen, vercommercialisering van kunst, inkomensregeling voor kunstenaars, toegankelijkheid van kunst, steun aan amateurs.

PvdA heeft de paragrafen *Kunstbeleid* en *Monumentenzorg* in haar partijprogramma staan. In de eerste paragraaf worden zaken als de positie van scheppende kunstenaars aangekaart, toegankelijkheid van kunst, vormgeving en omgeving, kunstzinnige vorming en amateuristische kunstbeoefening. De paragraaf *Monumentenzorg* handelt over het beleid op dit terrein.

III. KUNSTENBELEID ALGEMEEN

- Algemeen *PvdA*-Het kunstbeleid wordt doelbewuster in verband gebracht met andere beleidsterreinen.
- Financiering *CDA*-Onderling afstemmen van subsidiebeleid voor de verschillende kunstsectoren.
CPN-Meer geld voor scheppende en uitvoerende kunst.
PSP-Subsidie van kunstproductie op exploitatiebasis in plaats van per projekt. Hierdoor krijgt de kunstenaar bestaanszekerheid op lange termijn en komt hij in de gelegenheid continuïteit in zijn produktie te brengen. Ook kunstenaars die bij hun kunstvorm afhankelijk zijn van andere kunstenaars moeten hiervoor in aanmerking komen. Daarom is het nodig dat door hen vaste kunstenaarskollektieven gevormd worden, ook in gebieden van de kunst waar dat tot nu toe ongebruikelijk was.
-Terugdringing van de verkommercialisering van de kunst. Subsidiefondsen die in handen zijn gegeven van kommerciële instellingen moeten weer door de overheid in beheer worden genomen.
-Podiumsubsidies voor niet-kostendekkende uitvoeringen en voorstellingen. Deze subsidies moeten per kunstvorm door democratische organen verdeeld worden, die de subsidiëringsvoorwaarden vaststellen en de naleving daarvan controleren.
-Uitbreiding van de subsidies voor vormingskunst en met name strijkkultuur.
VVD-Voor het toekennen van subsidies en andere vormen van ondersteuning van kunstzinnige activiteiten worden objektieve maatstaven opgesteld.
- Demokratisering *DS'70*-Het besturen van kulturele en vormingsactiviteiten zoveel mogelijk overlaten aan de burgers. Een democratisch opgebouwd verenigingsleven verdient de voorkeur boven stichtingen en overheidsinstellingen.
PPR-Kunstenaars zullen meer verantwoordelijkheid voor het beleid moeten kunnen dragen.
PSP-Demokratisering van de raden voor de kunst en andere overheidsadvieslichamen op het gebied van de kulture.
-Vertegenwoordiging van kunstenaarsbonden in alle kulture- en kunstorganen.

IV. ALGEMENE AANDACHTSGEBIEDEN

In de programma's van de politieke partijen zijn wat het kunstenbeleid aangaat inhoudelijke aandachtsgebieden te signaleren, die te groeperen zijn naar de algemene onderwerpen en doelstellingen zoals deze voor het kunstenbeleid zijn geformuleerd in de *Nota Kunst en Kunstbeleid* (1976). In deze nota wordt de betekenis van de doelstellingen omschreven en wordt duidelijk gemaakt waar de aksenten in het kunstenbeleid zouden moeten worden gelegd. Als doelstellingen noemt het Ministerie van CRM:

1. het ontwikkelen en instandhouden van kulturele waarden;
2. het toegankelijk maken van kulturele voorwerpen en manifestaties;
3. het bevorderen van de mogelijkheden voor de bevolking om actief of passief mee te doen aan kulturele activiteiten.

1.a. Instandhouding

De eerste doelstelling is gericht op de zelfstandigheid van kunst. Ten aanzien van de kunst uit het verleden is instandhouding van de kulturele tradities geboden. Het beleid gericht op deze doelstelling, komt het meest duidelijk tot uiting in de monumentenzorg en het museumbeleid.

De instandhouding komt in algemene zin aan de orde in de programma's van *CPN*, *DS'70* en *VVD*:

CPN-Ontwikkelen van nationale tradities op het gebied van de kunst en verbinden hiervan met de activiteiten van hen, die in hun creatieve en uitvoerende werk stelling nemen tegen oorlog en fascisme, voor vrijheid en maatschappijverandering.

-Wettelijke registratie en een uitvoerverbod van kunstschaten die onvervangbaar zijn en typisch voor de maatschappelijke en kulturele ontwikkeling van het land. *DS'70*-Door subsidiëring in stand houden van de kostbare, uit het verleden stammende kunstuitingen (museum, toneel, orkesten, opera) en zodoende doorgeven aan het nageslacht.

VVD-Het op verantwoorde wijze bewaren van unieke en onvervangbare kultuurschaten verdient grote zorg.

Monumentenzorg

CDA-Meer aandacht voor de plaats en functie van het monument ten opzichte van zijn omgeving.

GPV-Overheidsbijdrage ten behoeve van instandhouding van monumenten en andere cultuur-historische waardevolle objecten en landschappen.

Hierbij dient ernaar te worden gestreefd de monumenten een zodanige bestemming te geven, dat ze toegankelijk zijn voor een breed publiek.

PvdA-Het restauratiebeleid moet erop gericht zijn dat:
a. de door vroegere generaties aangebrachte (nu historische) elementen gehandhaafd blijven en toekomstige generaties noodzakelijke, eigentijdse elementen kunnen toevoegen;

b. monumentale gebouwen die na restauratie hun oorspronkelijke bestemming niet kunnen herkrijgen, optimaal gaan functioneren in de maatschappij en wanneer ze met gemeenschapsgeld worden gerestaureerd, na herstel aan die gemeenschap worden teruggegeven;

c. woonpanden slechts worden gerestaureerd, wanneer de woonlasten betaalbaar blijven voor de aanwezige bewoners;

d. waardestijgingen van met gemeenschapsgelden gerestaureerde panden niet tot financieel voordeel van de eigenaar mogen leiden.

SGP-De zorg voor monumenten en kultuurschatten uit het verleden moet bij de regering hoog op het verlanglijstje staan. Daarbij verdient de restauratie van kerken speciale aandacht.

VVD-Het behoud van monumenten, daaronder begrepen natuurmonumenten, verdient grote aandacht.

Museumbeloid

CDA-Het museumbeloid probeert de opgelopen achterstand in te halen door een betere spreiding van musea en oudheidskamers.

SGP-Het wegwerken van de opgelopen achterstanden bij de musea moet voorrang hebben.

1.b. Ontwikkeling

De zelfstandigheid van kunst is ook gebaat bij ontwikkeling; het beleid biedt mogelijkheden tot artistiek onderzoek en experiment aan hen die de ontwikkeling voortzetten: de kunstenaars.

CPN, *PSP* en *PvdA* hebben hierover hun mening in het partijprogramma neergelegd:

CPN-Vrijheid van experiment op artistiek gebied, zonder politieke voorwaarden, maar met financiële steun van de overheid onder werkelijk democratische controle.

-Maximale mogelijkheden voor de individuele kunstenaar.

PSP-Gelegenheid voor iedere kunstenaar om zich (zonder censuur) te uiten. Niet-kommerciële initiatieven die dit bevorderen, zoals artotheken en filmhuizen, moeten voor subsidie in aanmerking komen.

-Een inkomensregeling die alle kunstenaars een reële bestaanszekerheid biedt. Deze regeling moet uitgevoerd worden door democratische organen.

PvdA-Het verbeteren van de positie van vooral de scheppende kunstenaars, zoals schilders, beeldhouwers, schrijvers, komponisten, filmers, fotografen, teneinde hun de kans te geven zich artistiek te blijven ontwikkelen.

2. Beschikbaarheid

In de tweede doelstelling staat de beschikbaarheid van kunst centraal. De Nota *Kunst en kunstbeleid* geeft aan dat het konkrete beleid zich moet bezighouden met een vergroting van het bereik van traditionele en zich vernieuwende kunstuitingen. Men krijgt daarbij te maken met het probleem van de fysieke en mentale toegankelijkheid van het kunstaanbod en met distributie en akkommodatie.

Aanbod

Een enkeling noemt de verscheidenheid van het kunst-aanbod:
DS'70-Zodanige reorganisatie van het toneel- en orkest-wezen dat met dezelfde menskracht een grotere differentiatie ontstaat, opdat de burger meer keuze heeft.

Toegankelijkheid

Enkele politieke partijen gaan in op de toegankelijkheid:
CPN-De massa van de bevolking mag noch door financiële barrières, noch door enigerlei vorm van bevoogding in de toegang tot kunstuitingen en informatiebronnen op kultureel gebied belemmerd worden.

PPR-Iedereen moet met kunst in contact komen. Voor velen is dit eerder vormingstoneel, jazz of pop dan konserten of opera.

PSP-Gratis toegang voor musea, toneel, konserten en dergelijke.

-Kunstwerken die door een inkomensregeling voor kunstenaars tot stand komen, moeten zoveel mogelijk voor iedereen bereikbaar zijn.

PvdA-Het toegankelijk maken van de levende kunst voor mensen die hiervoor tot nu toe nauwelijks de kans hebben gekregen.

-Het gratis toegankelijk maken voor minderjarigen gedurende een groot deel van het jaar van alle musea, beheerd door de overheid.

VVD-Voor het bijwonen van kulturele voorstellingen dient in beginsel een reële eigen bijdrage in de kosten ervan te worden betaald.

3. Participatie

Als derde doelstelling noemt het Ministerie van CRM in haar nota het bevorderen van deelname aan kunstuitingen. Men onderscheidt daartoe drie beleidsinstrumenten:

- beleid ten aanzien van bestaande kunstuitingen/kunstinstellingen;
- beleid ten aanzien van kunstzinnige vorming;
- beleid ten aanzien van amateuristische kunstbeoefening.

Relatie kunst(enaar) en maatschappij algemeen

Bij het eerste beleidsinstrument staat de relatie tussen kunst(enaar) en maatschappij centraal. *DS'70* noemt in dit verband: voorrang aan hulp bij introductie van kunstenaars in de samenleving boven automatische voortdurende staatsverzorging.

Vormgeving en omgeving

Meer in het bijzonder spreekt de Nota *Kunst en kunstbeleid* over de beeldende vormgevers in het proces van architectuur, stedebouw en stadsvernieuwing. In de programma's van *CDA*, *DS'70*, *PPR* en *PvdA* wordt hieraan gerefereerd:

CDA-Het betrekken van kunstenaars bij het stichten en inrichten van openbare gebouwen.

DS'70-Het rechtstreeks en vroegtijdig betrekken van kunstenaars bij de vormgeving van het woonmilieu.
PPR-Het kunstbeleid is erop gericht ieders creativiteit te stimuleren: kunstenaars en bewoners verfraaien wijken en gebouwen.

PvdA-Het rechtstreeks betrekken van kunstenaars en kunst in de vormgeving van het woon-, werk- en leefklimaat.

Kunstzinnige vorming

CDA-Het aanmoedigen van kunstzinnige vormen.

PPR-Van kunstenaars wordt verwacht dat ze een deel van hun tijd besteden aan vorming van belangstellenden. Dan kunnen ze in samenhang met een overheidsbeleid om meer opdrachten te geven, een gegarandeerd inkomen krijgen.

PvdA-Vergroten van de mogelijkheden voor kunstzinnige vorming en creativiteitsontwikkeling in en buiten de school.

VVD-Het onderwijs moet de kulturele belangstelling bevorderen.

Amateuristische kunstbeoefening

CDA-Het aanmoedigen van kunstbeoefening door amateurs.

CPN-Materiële steun voor amateuristische kunstbeoefening.

DS'70-Gedurende de leerplichttijd bevordering van de kulturele vorming door het zelfdoen aan muziek, dans, gymnastiek, schilderen, boetseren, toneelspelen, enz.

GPV-Vormen van amateuristische kunstbeoefening kunnen van zodanige algemene betekenis zijn, dat een stimulerings-subsidie van de overheid gerechtvaardigd is.

PSP-Meer steun aan amateurs in de kunst.

PvdA-Het uitbreiden van de mogelijkheden van niet-beroepsmatige kunstbeoefening.

VVD-De kunstbeoefening door amateurs vormt een van de pijlers van de kulturele bewustwording van een volk.

Overzicht

Het totaalbeeld van de standpunten van de politieke partijen ten aanzien van algemene aandachtsgebieden wat betreft kunst en cultuur, ziet er als volgt uit:

	Financiering	Demokratisering	Instandhouding: algemeen	Monumentenzorg	Museumbeleid	Ontwikkeling	Beschikbaarheid	Relatie kunst(enaar) en maatschappij	Kunstzinnige vorming	Amateuristische kunstbeoefening
<i>BP</i>										
<i>CDA</i>	x			x	x			x	x	x
<i>CPN</i>	x		x			x	x			x
<i>DAC</i>										
<i>D'66</i>										
<i>DS'70</i>		x	x				x	x		x
<i>GPV</i>				x						x
<i>PPR</i>		x					x	x	x	
<i>PSP</i>	x	x				x	x			x
<i>PvdA</i>				x		x	x	x	x	x
<i>RKPN</i>										
<i>SGP</i>				x	x					
<i>VVD</i>	x		x	x			x		x	x

V. SPECIFIEKE AANDACHTSGEBIEDEN

	Meer specifieke aandachtsgebieden kunnen in de partij-programma's worden aangewezen, als het gaat om kunst-sektoren. Met name beeldende kunst, film, toneel en muziek komen bij diverse partijen aan de orde*.
Beeldende kunst	<i>CPN</i> -Uitbreiding van de beeldende kunstenaarsregeling tot een volwaardige kulturele regeling, waarin sociale garanties gehandhaafd blijven. <i>PPR</i> -De artotheken worden uitgebreid om een breder publiek te bereiken. <i>PSP</i> -Artotheken moeten voor subsidie in aanmerking komen. <i>VVD</i> -Gestreefd zal moeten worden naar gelijke behandeling van beeldende en andere scheppende kunstenaars.
Film	<i>PSP</i> -Filmhuizen moeten voor subsidie in aanmerking komen. -Het produktiefonds voor de Nederlandse speelfilm moet veranderen in een produktiefonds voor niet-kommerciële speelfilms.
Toneel en muziek	<i>DS'70</i> -Zodanige reorganisatie van het toneel- en orkestwezen, dat met dezelfde menskracht een grotere differentiatie ontstaat, opdat de burger meer keuze heeft. <i>PPR</i> -Het toneel- en muziekbestel moet gereorganiseerd worden. <i>PSP</i> -Gratis toegang voor toneel en konserten.

* Voor *PvdA* zie ook paragraaf IV onder *Ontwikkeling*.

Overzicht

Het totaalbeeld van de standpunten van de politieke partijen ten aanzien van de verschillende kunstsectoren, geeft het volgende te zien:

	Beeldende kunst	Film	Toneel en muziek
<i>BP</i>			
<i>CDA</i>			
<i>CPN</i>	x		
<i>DAC</i>			
<i>D'66</i>			
<i>DS'70</i>			x
<i>GPV</i>			
<i>PPR</i>	x		x
<i>PSP</i>	x	x	x
<i>PvdA*</i>			
<i>RKPN</i>			
<i>SGP</i>			
<i>VVD</i>	x		

* Voor *PvdA* zie ook paragraaf IV onder *Ontwikkeling*.

VI. TOT SLOT

In de programma's van 1977 geven de politieke partijen vooral aandacht aan monumentenzorg, beschikbaarheid van kunst (toegankelijkheid) en amateuristische kunstbeoefening. Andere gebieden zoals ontwikkeling en artistiek experiment, distributie van kunst, akkommodatie komen niet of nauwelijks aan de orde.

Lakunes zijn ook aan te wijzen waar het de verschillende kunstsectoren aangaat:

dans en letteren worden door geen van de politieke partijen expliciet vermeld. Men heeft het voornamelijk over beeldende kunst, toneel en muziek.

Bronnen

Nota Kunst en kunstbeleid

's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1976

(Uitgave van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk)

Verkiezingsprogramma's

Verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal
1977

Bijeengebracht en van een register voorzien door
Prof.Dr. I. Lipschits

's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1977.

Boekmanstichting

De Boekmanstichting is een sociaal-wetenschappelijk studiecentrum voor kunst en cultuur. In de uitgaven van de Boekmanstichting worden publikaties uitgebracht op dit terrein van sociaal-wetenschappelijk onderzoek en documentatie.

**Adres:
Herengracht 415
Amsterdam
Telefoon (020) 24 37 37**